

Ako sa brániť pred prejavmi nenávisti a zneužívaním slobody slova na internete?

V posledných rokoch pozorujeme významný nárast šírenia nenávistných myšlienok a extrémistických názorov, ktoré sa v dôsledku technologického pokroku najviditeľnejšie šíria v prostredí internetu. V tomto priestore ľudia často nadobúdajú pocit falošnej anonymity, v dôsledku ktorého cítia potrebu neobmedzene prezentovať svoje názory a postoje. Títo ľudia si však neuvedomujú, že každým príspevkom v online prostredí za sebou zanechávajú nezmazateľnú digitálnu stopu a takéto konanie nemusí ostať bez následkov. Internet a sociálne siete sú nepochybne revolučnými prostriedkami komunikácie, ktoré prinášajú veľa pozitívnych aspektov do nášho každodenného života. Na druhej strane sa však stali aj účinným prostriedkom na šírenie masovej nenávisti, nedemokratických ideológií, klamlivých a manipulantových informácií, či extrémistickej propagandy. Cieľom tohto manuálu je čo najzreteľnejšie definovať hranicu medzi slobodou prejavu na jednej strane a neprípustným šírením nenávistných názorov v prostredí internetu na druhej strane. Zároveň vám **poskytne odpovede na otázku, akým spôsobom sa môžete proti nenávistným prejavom na internete účinne brániť**.

Všeobecne k slobode prejavu na internete

Internetové diskusie a komunikácia ľudí na sociálnych sieťach sa stali bežnou súčasťou modernej doby. Na týchto platformách diskutuje hoci kto o hocičom a často anonymne. Napriek existencii rôznych etických pravidiel správania, ktorými sa prevádzkovatelia stránok snažia vymedziť hranice slušnej diskusie, dochádza zo strany prispievateľov nielen k porušovaniu pravidiel slušnej komunikácie, ale aj k častým zásahom do práva na ochranu osobnosti fyzických osôb a práva na ochranu dobrej povesti právnických osôb.

Právo na slobodu prejavu je neodmysliteľnou súčasťou právneho poriadku každého moderného a demokratického štátu. Význam slobody prejavu je nepopierateľný a garantuje ho Ústava SR, ako aj celý rad medzinárodných dokumentov. Toto právo je zakotvené v čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej ako „Dohovor“), podľa ktorého *má každý právo na slobodu prejavu*. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Dohovor v čl. 10 ods. 2 výslovne stanovuje podmienky, za splnenia ktorých môže byť právo na slobodu prejavu obmedzené. Obmedzenia musia byť:

- zákonné, t. j. stanovené zákonom,
- nevyhnutné v demokratickej spoločnosti a
- musia sledovať dosiahnutie nejakého legitímneho cieľa, t.j. záujem národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, predchádzanie nepokojom alebo zločinom, ochrana zdravia alebo morálky, ochrana povesti alebo práv iných, zabránenie úniku dôverných informácií alebo zachovanie autority a nestrannosti súdnej moci.

V slovenskom právnom poriadku je sloboda prejavu zakotvená v čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej ako „ústava“), z ktorého vyplýva garancia slobody prejavu a práva na informácie. Aj Ústava SR umožňuje obmedziť slobodu prejavu, a to vtedy, ak ide o opatrenia

v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

Z citovaných ustanovení vyplýva, že právo na slobodu prejavu nie je bezhraničné a v niektorých situáciách musí byť limitované inými záujmami, ako napr. bezpečnosťou štátu, zachovaním verejného poriadku alebo ochranou práv a slobôd iných. Často sa stretávame s tým, že sa ľudia pri formulovaní svojich názorov odvolávajú na slobodu prejavu, ktorá je garantovaná ústavou a akékoľvek obmedzenie tohto práva vnímajú ako nezákonný zásah a cenzúru. Takéto vnímanie slobody prejavu však nezodpovedá ústave ani Dohovoru. Hoci je sféra slobody prejavu široká, jej uplatňovanie so sebou prináša aj určité povinnosti a zodpovednosť.

Zároveň však treba vedieť, že sloboda prejavu nechráni len príjemné, priaznivé či neutrálne vyjadrenia a informácie. Chráni aj prejavy, ktoré urážajú, šokujú alebo znepokojujú, a to tak jednotlivcov, skupiny ako aj štát. Podľa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej ako „ESLP“) takýto prístup vyplýva z požiadavky plurality, tolerance a otvorenosti, bez ktorých neexistuje demokratická spoločnosť.

Pri určovaní hranice slobody prejavu je dôležité najskôr posúdiť charakter jednotlivých výrokov a pozrieť sa na ich obsah v širokom spektre. Rozlišujeme dve základné kategórie výrokov, a to:

- **fakty (skutkové tvrdenia)**
- **kritika (hodnotiace úsudky)**

Fakt, teda skutkové tvrdenie je prejav, ktorého obsahom sú overiteľné fakty, opiera sa teda o objektívne existujúcu realitu a možno o ňom jednoznačne povedať, či je pravdivé alebo nepravdivé. Ako príklad môžeme uviesť tvrdenie, že konkrétna osoba je vlastníkom nejakej nehnuteľnosti. Táto skutočnosť sa dá jednoducho potvrdiť alebo vyvrátiť na základe overenia v príslušnom registri, a teda vieme povedať, či je toto tvrdenie pravdivé alebo nepravdivé. Do tejto kategórie patrí napr. aj tvrdenie o tom, že niekto sa niekde v určitom čase nachádzal, tvrdenie, že čistiaci prostriedok lieči rakovinu, ale aj tvrdenie o tom, že niekto berie úplatky.

Kritika, teda hodnotiaci úsudok (postoj, názor) je prejav, ktorého obsahom je konštatovanie subjektívnej povahy a nedá sa jednoznačne povedať, či je taký prejav pravdivý alebo nepravdivý. Ide napríklad o tvrdenie, že nejaká osoba je zaujatá a cíti osobnú nevraživosť voči inej osobe. Môžu síce existovať určité indície, ktoré nás nasmerujú k osobnému presvedčeniu o pravdivosti tohto tvrdenia, ale stále pôjde o subjektívny pocit, pri ktorom nebude možné jednoznačne preukázať jeho pravdivosť alebo nepravdivosť. Do tejto kategórie patrí aj označenie niektorých charakterových vlastností alebo používanie hanlivých označení nejakej osoby („XY je hlupák“, „XY je neschopný politik“).

Slobodu prejavu môžeme uplatňovať rôznymi spôsobmi - písomne, ústne, obrazom (karikatúrou), tlačou alebo iným spôsobom. V dôsledku stále väčšieho technologického pokroku sa medzilúčská komunikácia presunula vo výraznej miere do virtuálneho sveta na internet. Internet je jedinečný v tom, že s relatívne nízkymi nákladmi umožňuje vytvárať a publikovať rôzne názory a takto ich šíriť v pomerne širokom publiku. Toto prostredie nám umožňuje rýchlo a efektívne prijímať informácie z obrovskej zbierky zdrojov a zároveň zdieľať

vlastné myšlienky a postoje pri zachovaní určitej miery anonymity. Ďalšia výhoda internetu v porovnaní s tradičnými médiami ako televízne vysielanie, tlač alebo rozhlas je v tom, že internet nám umožňuje publikovanie rôznych názorov bez zásahu vydavateľskej autority. Aj to je príčinou toho, že ľudia využívajú slobodu prejavu čoraz častejšie najmä v podobe príspevkov a komentárov na sociálnych sieťach alebo diskusných príspevkov na internetových fórach.

Ako však v tejto spleti množstva príspevkov, informácií, statusov, prejavov rozoznať, ktorý z nich je prejavom slobody prejavu a ktorý túto slobodu porušuje a považuje sa za nenávistný prejav (hate speech)?

Definícia nenávistných prejavov

Nenávistné prejavy definovala napríklad Európska komisia proti rasizmu a intolerancii Rady Európy ako „*obhajovanie, podpora alebo podnecovanie znevažovania, nenávisti alebo hanobenia osoby alebo skupiny osôb, v akejkoľvek podobe, ako aj akékoľvek obťažovanie, urážanie, vytváranie negatívnych stereotypov, stigmatizácia alebo vyhrážanie sa takejto osobe alebo skupine osôb a odôvodňovanie všetkých uvedených druhov prejavu „rasou“, farbou pleti, rodinným pôvodom, národnostným alebo etnickým pôvodom, vekom, zdravotným postihnutím, jazykom, náboženstvom alebo vierou, pohlavím, rodom, rodovou identitou, sexuálnou orientáciou a inými osobnými charakteristikami alebo postavením*“ [1]

V slovenskom právnom poriadku neexistuje všeobecná právna definícia „*nenávistného prejavu*“, s nenávistným prejavom sa však možno stretnúť v kontexte trestného práva alebo v súvislosti s televíznym a rozhlasovým vysielaním. Štát môže prijať aj užšiu (konkrétnejšiu) definíciu nenávistných prejavov pokiaľ usúdi, že je nevyhnutné korigovať negatívne javy v spoločnosti.

Hranica medzi určením, či konkrétny verbálny prejav dosahuje intenzitu nenávistného prejavu alebo ide o slobodu prejavu, hoci obsahuje urážky či vyjadrenia nepopulárneho názoru, sa nedá určiť všeobecne, ale vždy sa posudzuje v konkrétnom prípade. Napríklad určité vyjadrenie je síce v rozpore s väčšinovým názorom, je ostrejšie, expresívnejšie, provokujúce, ale samo o sebe nepodnecuje k nenávisti alebo násiliu. Ako uvádzame aj vyššie, sloboda prejavu sa nevzťahuje iba na vyjadrenia, ktoré majú slušný a neutrálny obsah, ale môžu mať šokujúci až urážlivý charakter. Preto je dôležité nenávistné prejavy starostlivo odlišovať od iných urážlivých, nepopulárnych alebo extrémnych názorov a prejavov. Na rozlišovanie nenávistných prejavov od legitímnej diskusie je potrebné prihliadnuť na nasledovné princípy:

- **obsah** daného vyjadrenie,
- **súvislosti**, za ktorých došlo k určitému vyjadreniu,
- **cieľ**, ktorý autor sledoval svojím prejavom,
- **spôsob**, akým adresáti prejavu reagovali a prijímali vyjadrenie.

Nebezpečenstvo nenávistných prejavov v prostredí internetu spočíva práve v tom, že tieto prejavy majú veľký dosah a v krátkom čase sa môžu dostať k neobmedzenému počtu adresátov. V online priestore sa nenávistné prejavy množia a často sa ich dôsledky bagatelizujú. Používatelia si často mylne myslia, že internet ponúka väčšiu mieru benevolencie pri vyjadrovaní názorov a šírenie nenávistného prejavu nemá takú vážnosť ako v skutočnom živote. Tento postoj umocňuje aj anonymita internetu. Ide však o omyl a mnohé štáty prijímajú

opatrenia na boj proti šíreniu nenávisťných prejavov osobitne v online priestore. Verejné hanobiace prejavy a prejavy podnecujúce nenávisť voči jednotlivcom alebo skupinám osôb majú mnoho dopadov, podľa ktorých sa dá identifikovať, že ide o prejavy za hranicou slobody prejavu. Patria k nim napríklad tieto [2]:

Dehumanizácia obetí nenávisťi

Prejavuje sa to označovaním určitej skupiny ľudí rôznymi pejoratívnymi výrazmi, napr. ich označovaním za príživníkom alebo parazitov. Tak sa vytvára predpoklad na ich vylúčenie zo spoločnosti, hoci rovnaké práva sú garantované všetkým ľuďom bez rozdielu. Je to prvý krok na ceste ku skutočnému, fyzickému vylúčeniu a ospravedlneniu násilia voči týmto osobám. V minulosti nájdeme veľké množstvo príkladov, kam až môže viesť takáto dehumanizácia (napr. holokaust, Arménska genocída, Rwandská genocída a iné). Predovšetkým v prostredí internetu je veľmi jednoduché rozpútať nenávisťnú propagandu voči iným osobám a skupinám, preto treba takéto prejavy zastaviť na začiatku.

Legitimizácia nenávisťných postojov

Šírením hanobiaceho a nenávisťného obsahu na internete dochádza k legitimizácii takýchto postojov ako niečoho normálneho, bežného, čo by malo byť štandardnou normou v spoločnosti. Pokiaľ sa voči takýmto postojom nezačne namietat', tak osoby, ktoré ich šíria, získavajú pocit, že ich názory sú všeobecne prijímané a akceptované.

Radikalizácia

V mnohých sociologických štúdiách bolo preukázané, že v prostredí virtuálnych komunít a sociálnych sietí dochádza u jednotlivcoch, ktorí sú dlhodobo vystavení extrémistickej ideológii, k procesu radikalizácie. Ide o prípady, kedy si jednotlivec osvojí určité politické postoje alebo spôsoby správania, ktoré sa podstatne líšia od štandardov väčšinovej spoločnosti, a postupne ich považuje za bežné.

Špirála nenávisťi

Nenávisťné prejavy, predovšetkým na internete, majú tendenciu rozširovať sa do veľkých rozmerov. V niektorých prípadoch sa totiž obeť týchto útokov začnú brániť rovnakým spôsobom (nevhodným, až nenávisťným prejavom), čo vedie k vzájomným verbálnym útokom oboch strán, ktoré často sprevádzajú výzvy k fyzickej konfrontácii.

Nenávisťné prejavy sú bezpochyby v priamom rozpore so základnými princípmi a hodnotami demokratickej spoločnosti, pretože podporujú intoleranciu, nenávisť a násilie voči iným. Základnou úlohou štátu však je chrániť práva a dôstojnosť všetkých ľudí v spoločnosti. Z toho dôvodu je potrebné predchádzať prejavom nenávisťi a obmedzenia, ktoré majú zamedziť ich šíreniu nemožno považovať za neprimerane zasahujúce do slobody prejavu. V ďalej časti tohto manuálu poukážeme na konkrétne mechanizmy a prostriedky, ktoré je možné využiť na obranu proti nenávisťnému obsahu na internete.

Ako na to: Možnosti obrany jednotlivca proti neoprávneným zásahom spôsobeným nenávisťným prejavom na internete.

Prostriedky obrany proti nenávisťným prejavom sú rôzneho charakteru a sily. Dotknutá osoba si môže zvolit' jeden prostriedok alebo súbežne siahnúť po viacerých možnostiach.

Prvým krokom je vykonanie nápravy priamo v prostredí sociálnej siete alebo internetovej stránky a nežiaduci obsah nahlásiť prevádzkovateľovi stránky, ktorý nesie zodpovednosť za jej obsah. V závislosti od intenzity zásahu, rozsahu ujmy či spoločenského dosahu prichádzajú do úvahy aj civilnoprávne a trestnoprávne prostriedky obrany. V nasledujúcich kapitolách sa pokúsime ozrejmiť, ktoré prostriedky nápravy je vhodné zvolit' s ohľadom na charakter a intenzitu útoku.

VÝROKY NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH A V DISKUSIÁCH NA INTERNETE

Prevádzkovateľ webu

Autor príspevku

ŽIADOSŤ O
ZMAZANIE
PRÍSPEVKU

POSÚDENIE
CHARAKTERU
ÚTOKU

PRÍSPEVOK
ZASAHUJE DO
DOBREJ
POVESTI

NENÁVISTNÝ
PREJAV

ŽALOBA NA
OCHRANU
DOBREJ
POVESTI

TRESTNÉ
OZNÁMENIE

A. Regulácia nenávisťného prejavu zo strany prevádzkovateľov internetových stránok a sociálnych sietí

Na rozdiel od štandardných médií, ktorých fungovanie podlieha regulácii zákonom alebo licenciami, v prostredí internetu takáto forma regulácie absentuje. Avšak aj v prostredí internetu existuje regulácia obsahu a príspevkov, a teda neplatí, že na slobodu prejavu na internete sa nevzťahujú žiadny limity alebo obmedzenia, aj keď sa to môže na prvý pohľad tak javiť.

Za obsah na internete zodpovedaná prevádzkovateľ stránky alebo sociálnej siete

Ak nejaký príspevok obsahuje protiprávny obsah, treba vyzvať prevádzkovateľa internetovej stránky, aby odstránil predmetný príspevok z dôvodu porušenia pravidiel komunity.

Prevádzkovateľ internetovej stránky je povinný odstrániť zverejnený obsah aj s ohľadom na ustanovenie § 6 ods. 5 zákona č. 22/2004 Z. z. o elektronickom obchode, podľa ktorého *„Ak poskytovateľ služieb poskytuje služby informačnej spoločnosti v rozsahu podľa odsekov 1, 3 a 4, nie je povinný sledovať informácie ani oprávnený vyhľadávať informácie, ktoré sa prenášajú alebo ukladajú. Ak sa však dozvie o protiprávnosti takých informácií, je povinný odstrániť ich z elektronickej komunikačnej siete alebo aspoň zamedziť k nim prístup; súd môže nariadiť poskytovateľovi služieb ich odstránenie z elektronickej komunikačnej siete aj vtedy, ak sa poskytovateľ služieb o ich protiprávnosti nedozvedel.“*

Povinnosťou prevádzkovateľa je teda regulovať obsah, ktorý je publikovaný na jeho internetovej stránke alebo sociálnej sieti, ak sa dozvie o jeho protiprávnosti. Znamená to, že prevádzkovateľ nie je povinný iniciatívne vyhľadávať protiprávne príspevky, hoci mnohé stránky tento postup v praxi realizujú. Najčastejšie sa prevádzkovateľ stránky môžu spoľahnúť na aktívny prístup zo strany ostatných užívateľov, ktorí na závadný obsah často upozorňujú. Ak sa prevádzkovateľ portálu dozvie o nezákonnosti obsahu, ktorý bolo vložený na stránku tretími osobami, je povinný takýto obsah odstrániť. Pokiaľ by neakceptoval požiadavku na vymazanie takéhoto obsahu, bude znášať zodpovednosť za jeho publikovanie. Prevádzkovatelia internetových stránok preberajú na seba „povinnosti a zodpovednosť“ spojenú so slobodou prejavu, keď ich používatelia šíria nenávisťné prejavy a komentáre vedúce k priamemu podnecovaniu násilia.

Technologické spoločnosti Facebook, Twitter, platforma YouTube a Microsoft v roku 2016 podpísali s Európskou úniou „Kódex správania pre boj proti nezákonným nenávisťným prejavom na internete“, v ktorom sa zaviazali bojovať proti šíreniu takéhoto obsahu v Európe. Neskôr sa pripojili aj ďalšie spoločnosti (Google) a kódex sa rozšíril aj na ďalšie platformy (Instagram, LinkedIn, WhatsApp). Medzi najvýznamnejšie verejné záväzky, ktoré tieto technologické spoločnosti prijali, patria:

- zavedenie jasných a účinných postupov na preskúmanie oznámení o nezákonných nenávisťných prejavoch na svojich stránkach tak, aby mohli odstrániť alebo zablokovať prístup k takémuto obsahu,
- spoločnosti preskúmajú každé platné oznámenie so žiadosťou o odstránenie nenávisťného prejavu za menej ako 24 hodín a ak je to potrebné, odstránia alebo zablokujú prístup k takémuto obsahu,

Sociálna sieť Facebook spísala základné zásady správania a používania sociálnej siete formulovala v dokumente Normy komunity Facebook. Tieto normy majú univerzálnu platnosť a záväznosť a týkajú sa každého používateľa danej sociálnej siete bez ohľadu na hranice štátu. Facebook nepovoľuje nenávistné prejavy s odôvodnením, že ľudia vyjadrujú svoje názory slobodnejšie, keď nemajú pocit, že na nich niekto útočí. Nenávistné prejavy definuje ako priame útoky na ľudí, teda nie ako útoky na koncepty alebo inštitúcie, a to na základe určitej charakteristiky: ich rasy, etnickej príslušnosti, národnosti, zdravotného postihnutia, náboženského presvedčenia, kasty, sexuálnej orientácie, pohlavia, rodovej identity a vážnej choroby. Útoky definuje ako násilné alebo dehumanizujúce prejavy, škodlivé stereotypy, výroky o podradnosti, vyjadrenia opovrhnutia, znechutenia alebo odmietnutia, nadávanie a vyzývanie na vylúčenie či segregáciu.

Facebook tiež zakazuje používanie škodlivých stereotypov ako napr. dehumanizujúce prirovnania, ktoré boli v minulosti použité ako útok na konkrétne skupiny, na ich zastrašovanie alebo vylúčenie a ktoré sú často spojené s reálnym násilím. Vek považuje za chránenú charakteristiku, ak sa naň odkazuje spolu s ďalšou chránenou charakteristikou. Ďalej poskytuje ochranu utečencom, migrantom, imigrantom a žiadateľom o azyl pred najtvrdšími útokmi, hoci povoľuje komentovanie a kritiku príst'ahovaleckej politiky.

V prípade zverejnenia a nahlásenia škodlivého obsahu si sociálna sieť vyhradzuje právo tento obsah odstrániť a uložiť užívateľovi sankciu, tzv. strike. Ak dôjde k opakovanému porušeniu pravidiel, tak spoločnosť je oprávnená uložiť ďalšie sankcie spojené so zablokovaním stránky na určité obdobie. Bližšie informácie ohľadom regulácie obsahu a jeho nahlasovania spoločnosti Facebook nájdete na tomto odkaze: <https://transparency.fb.com/cs-cz/policies/community-standards/hate-speech/>

Je zablokovanie obsahu prevádzkovateľom stránky cenzúra?

V poslednej dobe má viacero známych osobností skúsenosť, že prevádzkovateľ sociálnej siete alebo internetovej stránky pristúpil k opatreniu, ktorým dočasne zablokoval prístup k zverejňovaniu ďalších príspevkov alebo zrušil ich kanál. Dôvody, ktoré viedli konkrétnu spoločnosť k takémuto rozhodnutiu boli rôzne, od šírenia dezinformácií, nenávistného obsahu až po podnecovanie k neznášanlivosti. Na Slovensku je napr. známy prípad dietológa a lekára MUDr. Bukovského, ktorému spoločnosť YouTube zrušila kanál z dôvodu šírenia nepravdivých a zavádzajúcich informácií súvisiacich s ochorením COVID-19. [4] Prísna kontrola nad dodržiavaním pravidiel správania na sociálnych sieťach neobišla ani najvyššie miesta politického života a spoločnosť Twitter trvalo zrušila účet bývalého amerického prezidenta Donalda Trampa z dôvodu podnecovania k násiliu. [5]

Vo všetkých prípadoch sa dotknuté osoby odvolávali na slobodu prejavu a konanie týchto spoločností považovali za porušenie Dohovoru, Ústavy či medzinárodných zmlúv.

Ako to teda je s cenzúrou?

Podľa čl. 26 ods. 3 Ústavy SR sa cenzúra zakazuje. Slovenský právny poriadok neposkytuje presnú definíciu cenzúry, ale ústavný súd SR a právna teória považuje za cenzúru zásah do slobody prejavu zo strany štátnych alebo verejnoprávných orgánov so zreteľom na štátne, spoločenské, náboženské alebo iné záujmy. Predovšetkým v totalitných a nedemokratických režimoch sa cenzúra považuje za nástroj politickej moci. Z toho dôvodu nemožno považovať

za cenzúru, pokiaľ sa súkromná spoločnosť rozhodne, aké názory a prejavy bude tolerovať na svojej platforme. Je to podobne absurdné, ako by štát nútil obchodníka predávať iba jeden konkrétny sortiment. Ak by sme mu toto právo zobrali, bol by to na druhej strane neoprávnený zásah do jeho podnikateľskej slobody. Navyše, ako sa uvádza vyššie, za obsah na internete zodpovedaná prevádzkovateľ stránky alebo sociálnej siete. Príspevky a prejavy, ktoré nezákonne zasahujú do práv iných, preto nemôžu požívať ochranu slobody prejavu.

Domáhať sa odstránenia nežiadúceho prejavu je prvým spôsobom, ako sa brániť proti nenávisťnému obsahu na internete. Uplatnenie tohto odstraňovacieho nároku však nemusí byť pre dotknutú osobu postačujúce, keďže v tomto prípade nedochádza automaticky ku kompenzácii ujmy, ktorá bola spôsobená. V takom prípade prichádzajú do úvahy prostriedky právnej ochrany, ktoré načrtne v ďalšej časti.

B. Civilné prostriedky ochrany pred neoprávnenými útokmi

Nenávisťný prejav na internete namierený voči konkrétnej osobe alebo skupine osôb je spôsobilý zasiahnuť do práv dotknutej osoby a vyvolať určitú ujmu. Môže tiež dôjsť k spôsobeniu ujmy aj na iných aspektoch osobnostných práv jednotlivca, ako napr. zníženie vážnosti a dôveryhodnosti v spoločnosti alebo ohrozenie pracovných alebo podnikateľských možností. Je preto veľmi dôležité citlivo rozlišovať charakter daného útoku, kým bol uskutočnený, proti komu bol namierený, aký cieľ chcel dosiahnuť a aké dôsledky spôsobil.

Podľa § 11 Občianskeho zákonníka *„Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.“*

Podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka *„Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jeho osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby mu bolo dané primerané zadostučinenie.“*

Ustanoveniami Občianskeho zákonníka sa poskytuje ochrana osobnosti človeka – fyzickej osobe. Prítom nie je rozhodujúce v akom prostredí dôjde k zásahu do týchto práv a ochrana sa vzťahuje aj na osobnostné práva v online priestore. V praxi môže nastať situácia, že je problém identifikovať autora nenávisťného príspevku a následne sa domáhať ochrany právnymi prostriedkami. K tomuto problému sa osobitne pristavíme v ďalšom texte.

Predpokladom poskytnutia ochrany podľa Občianskeho zákonníka je neoprávnenosť zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby a skutočnosť, že takýto zásah je spôsobilý vyvolať ujmu. Čo sa týka spôsobu narušenia týchto práv, tak z hľadiska poskytnutia ochrany nie je podstatné, či bol neoprávnený zásah spôsobený zavinene alebo nezavinene, vedome či nevedome. Nevyžaduje sa ani vyvolanie následkov, stačí že zásah bol spôsobilý vyvolať ohrozenie alebo narušenie chránených práv fyzickej osoby.

Ako sa možno brániť proti zásahu do osobnostných práv?

Dotknutá osoba, do ktorej práv na ochranu osobnosti bolo neoprávnené zasiahnuté sa môže domáhať ochrany svojich práv podaním žaloby na súde. Žaloba sa podáva na okresnom súde, v ktorého obvode má bydlisko žalovaný, v tomto prípade autor nenávisťného príspevku. V prostredí internetu môže byť problém zistiť skutočnú identitu autora nenávisťného príspevku,

keďže vystupoval anonymne alebo pod pseudonymom. Tieto osobné údaje sú dôležité pre uskutočnenie ďalších právnych krokov ako doručenie predžalobnej výzvy alebo identifikovanie žalovaného v žalobe. Na zistenie neznámej identity autora je potrebné sa obrátiť na prevádzkovateľa diskusného portálu alebo internetovej stránky so žiadosťou o sprístupnenie identifikačných údajov anonimnej osoby.

V podanej žalobe sa môže dotknutá osoba domáhať nasledovného:

- **upustenia** od neoprávneného zásahu (tzv. negatívna žaloba),
- **odstránenia následkov** neoprávneného zásahou (tzv. reštitučná žaloba)
- **poskytnutia primeraného zadosťučinenia** (tzv. satisfakčná žaloba)

Jednotlivé nároky súdnej ochrany je možné uplatňovať spoločne v jednej žalobe alebo samostatne, a to v závislosti od konkrétnej situácie.

Pred podaním žaloby je dôležité zvážiť, či sporný prejav presiahol hranicu tolerovanej diskusie a zároveň je osoba, do ktorej práv bolo príspevkom na internete zasiahnuté, schopná uvedené konanie preukázať dôkazmi. Je preto dôležité archivovať predmetný príspevok a taktiež vedieť preukázať vzniknutú ujmu a poškodenie dobrého mena.

Nemajetková ujma

Ak nie je dostatočným iné zadosťučinenie (napr. ospravedlnenie, uvedenie pravdivej informácie namiesto nepravdivej a pod.), možno v podanej žalobe žiadať aj o priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, a to ak bola v značnej miere znížená dôstojnosť alebo vážnosť človeka v spoločnosti. V každom prípade musí byť náhrada nemajetkovej ujmy primeraná vzniknutej ujme. Pre určenie presnej výšky nemajetkovej ujmy neexistuje tabuľka ani vzorec na prepočet, ale súdna prax zadefinovala určité pramaterne, ktoré pri určovaní výšky sumy zohľadňuje. Súd môže priznať nižšiu náhradu, ako žalobca požaduje, prípadne nepriznať žiadnu, hoci rozhodne, že došlo k zásahu do osobnostných práv. Vždy to závisí od konkrétnych skutočností a individuálneho posúdenia danej situácie.

Neodkladné opatrenie

V prípade zásahov do práv na ochranu osobnosti sa možno domáhať ochrany aj využitím inštitútu tzv. neodkladného opatrenia, a to vtedy, ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery. Podmienky na nariadenie neodkladného opatrenia sú upravené v zákone č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok. V rámci návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia sa možno domáhať, aby súd neodkladne (štandardne v lehote do 30 dní) rozhodol, že autor príspevku je povinný zdržať sa zásahov do osobnostných práv. Súd môže o takomto návrhu rozhodnúť pred podaním žaloby alebo aj v priebehu konania, ak dotknutá osoba dostatočne osvedčí nebezpečenstvo bezprostredne hroziacej ujmy na svojich právach.

C. Trestnoprávne prostriedky ochrany pred neoprávnenými útokmi

Ak ide o skutočne závažný zásah do osobnostných práv, páchatel' sa môže dopustiť až trestného činu. Vtedy nepostačuje obrana civilnou žalobou a nastupujú prostriedky trestného práva. Tie by však mali byť používané ako krajný prostriedok ochrany pred spoločensky najnebezpečnejšími deliktami. Trestný zákon obsahuje niekoľko skutkových podstát trestných činov z nenávisťi alebo nenávisťné prejavy ako také.

Ak je útok založený na báze rasovej, etnickej alebo náboženskej nenávisti, môže sa páchatel' dopustiť spáchania nasledovných trestných činov:

§ 423 Trestného zákona

Hanobenie národa, rasy a presvedčenia

(1) Kto verejne hanobí

*a) niektorý národ, jeho jazyk, niektorú rasu alebo etnickú skupinu, alebo
b) skupinu osôb alebo jednotlivca pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až tri roky.*

§ 424 Trestného zákona

Podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti

(1) Kto verejne podnecuje k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich skutočnú alebo domnelú príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, etnickej skupine, pre ich skutočný alebo domnelý pôvod, farbu pleti, sexuálnu orientáciu, náboženské vyznanie alebo preto, že sú bez vyznania, alebo verejne podnecuje k obmedzovaniu ich práv a slobôd, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

Z uvedených skutkových podstát trestných činov vyplýva, že protiprávne konanie musí byť namierené voči jednotlivcovi alebo presne vymedzenej skupine osôb, ktorá vykazuje špecifické charakteristiky. Trestný zákon teda priamo nepostihuje konanie, ktorým niekto podnecuje k nenávisti alebo nenávisť priamo šíri voči osobe bez zákonom vymedzených charakteristík.

Vo virtuálnom prostredí môže dôjsť aj k spáchaniu takých trestných činov, ktoré nevyžadujú príslušnosť k nejakej skupine alebo splnenie inej charakteristiky, pričom výslovne zakotvujú aj možnosť, že sa taký trestný čin pácha prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby:

§ 360 Nebezpečné vyhrážanie

(1) Kto sa inému vyhráža smrťou, ťažkou ujmom na zdraví alebo inou ťažkou ujmom takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

§ 360a Nebezpečné prenasledovanie

(1) Kto iného dlhodobo prenasleduje takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie jemu blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života, tým, že

*a) sa vyhráža ublížením na zdraví alebo inou ujmom jemu alebo jemu blízkej osobe,
b) vyhľadáva jeho osobnú blízkosť alebo ho sleduje,
c) ho kontaktuje prostredníctvom tretej osoby alebo elektronickej komunikačnej služby, písomne alebo inak proti jeho vôli,
d) zneužije jeho osobné údaje na účel získania osobného alebo iného kontaktu, alebo
e) ho inak obmedzuje v jeho obvyklom spôsobe života,
potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.*

Nedávno do Trestného zákona pribudol úplne nový trestný čin – **nebezpečné elektronické obťažovanie**:

§ 360b

(1) *Kto úmyselne prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, počítačového systému alebo počítačovej siete podstatným spôsobom zhorší kvalitu života iného tým, že*

a) Ho dlhodobo ponízuje, zastrašuje, neoprávnene koná v jeho mene alebo dlhodobo inak obťažuje, alebo

b) Neoprávnene zverejní alebo sprístupní tretej osobe obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam jeho prejavu osobnej povahy získaný s jeho súhlasom, spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť alebo privodiť mu inú vážnu ujmu na právach,

Potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

§ 373 Ohováranie

(1) Kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, poškodiť ho v zamestnaní, v podnikaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

Okrem toho pripadajú do úvahy aj ďalšie trestné činy, napr. neoprávnené nakladanie s osobnými údajmi (§ 374 Trestného zákona), poškodzovanie cudzích práv (§ 375 TZ), porušenie dôvernosti ústneho prejavu a iného prejavu osobnej povahy (§ 377 TZ), alebo aj šírenie poplášnej správy (§ 361 TZ).

Trestné oznámenie

V prípade, že slovný útok dosiahol takú intenzitu, že by ho bolo možné zaradiť pod niektorý z trestných činov, odporúčame podanie trestného oznámenia. Trestné oznámenie je možné podať na ktoromkoľvek oddelení policajného zboru alebo na prokuratúre. Trestné oznámenie môže podať dotknutá osoba vo vlastnom mene alebo v zastúpení advokátom. Zároveň môže podať trestné oznámenie aj tretia osoba, ktorá nebola priamo dotknutá verbálnym alebo iným útokom alebo právnická osoba, ktorá sa o jeho spáchaní dozvedela. Polícia alebo prokuratúra je povinná každý podnet starostlivo prešetriť a posúdiť, či došlo k spáchaniu trestného činu alebo iného deliktu a v tom prípade podanie postúpiť na prešetrenie príslušnému orgánu.

Oznamovateľ by mal uviesť všetky skutočnosti, ktoré sú mu známe ohľadom spáchania skutku, najmä kto skutok spáchal, v akom čase, na akom mieste a akým spôsobom. V prípade slovných útokov je dôležité zdokumentovať slovný prejav, ktorým malo dôjsť k spáchaniu trestného činu.

Po podaní trestného oznámenia plyní vyšetrovateľovi lehota 30 dní, v ktorej je povinný rozhodnúť o ďalšom postupe. Ak vyšetrovateľ vyhodnotí dôvodnosť trestného oznámenia, tak začne v danej veci trestné stíhanie. Ak ďalšie vyšetrovanie bude nasvedčovať tomu, že skutok sa stal a spáchala ho konkrétna osoba, tak prokurátor podá obžalobu na súd.

Zdroje:

[1] Všeobecné odporúčanie Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii č. 15 o boji proti nenávisťným prejavom zo dňa 18.12.2015. Dostupné na internete:

<https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech-slov/16808b5b08>

[2] WILFLING, P. Nenávistné prejavy a extrémizmus v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva. Pezinok: Via Iuris, 2017. Dostupné na internete:

<https://viaiuris.sk/obcan/obcan-publikacie/nenavistne-prejavy-extremizmus-v-rozhodnutiach-europskeho-sudu-pre-ludske-prava/>

[3] Boj proti nenávistným prejavom na internete – neustále zlepšovanie situácie vďaka iniciatíve Komisie, pridávajú sa ďalšie platformy [online]. Európska komisia: Tlačový kútik. Dostupné na internete:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjFltW6-trzAhX9wAIHHdR1C3MQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fcommission%2Fpresscorner%2Fapi%2Ffiles%2Fdocument%2Fprint%2Fsk%2Fip_18_261%2FIP_18_261_SK.pdf&usg=AOvVaw1RszslFB6vCIaXd_o10Jga

[4] <https://zive.aktuality.sk/clanok/1y5x0w5/youtube-dal-zbohom-kontroverznemu-igorovi-bukovskemu-zrusil-mu-kanal/>

[5] <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55597840>

Vzory, odkazy, predpisy

Nižšie nájdete praktické vzory podaní, súvisiace právne predpisy a užitočné odkazy k téme *Ako sa brániť pred prejavmi nenávisti a zneužitím slobody slova na internete*. Vzory podaní vám môžu pomôcť v komunikácii so štátnymi orgánmi. Môžete si ich upraviť podľa vlastných potrieb, sú k dispozícii na stiahnutie zdarma.

Vzory podaní

Žaloba na ochranu osobnosti

Trestné oznámenie

Publikácie a materiály dostupné na internete:

Publikácia Sloboda prejavu a žaloba na ochranu dobrej povesti <https://viaiuris.sk/wp-content/uploads/2017/08/publikacia-sloboda-zaloby.pdf>

(2011, autori Peter Wilfling, Eva Kováčechová)

Publikácia Nenávistné prejavy a extrémizmus v rozhodnutiach Európskeho súdu pre ľudské práva (2017, autor Peter Wilfling) <https://viaiuris.sk/wp-content/uploads/2018/01/nenavistne-prejavy-a-extremizmus-via-iuris-2017.pdf>

Zborník z konferencie Prístup k spravodlivosti – Bariéry a východiská <https://viaiuris.sk/wp-content/uploads/2017/10/zbornik-pilk-2000-2001.pdf> (2003)

Súvisiace právne predpisy

[Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník](#) (§ 11 – § 13)

[Európsky dohovor na ochranu ľudských práv a základných slobôd](#) (článok 10)

[Pakt o občianskych a politických právach](#) (článok 19)

[Ústava Slovenskej republiky](#) (článok 26)

[Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon](#)

Ďalšie užitočné odkazy

Právo pre ľudí: Sloboda prejavu. <https://www.youtube.com/watch?v=wh-yxdaoQF4> » krátky film VIA IURIS o účasti občanov v konaniach

Webová stránka Diskriminacia.sk <http://diskriminacia.sk/> » web združenia Občan, demokracia a zodpovednosť venujúci sa ochrane pred diskrimináciou

Z rozhodnutí ESĽP

Rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva sú bohatým zdrojom pravidiel, princípov a medzi uplatňovania slobody prejavu v praxi.

Delfi AS proti Estónsku [1]

Išlo o prvý prípad, v ktorom mal ESĽP preskúmať sťažnosť týkajúcu sa zodpovednosti za komentáre uverejňované používateľmi na internetovom spravodajskom portáli. Spoločnosť Delfi AS, ktorá prevádzkovala súkromný spravodajský portál, sa sťažovala, že ju vnútroštátne súdy považovali za zodpovednú za urážlivé komentáre, ktoré čitatelia napísali pod jeden z jej online spravodajských článkov o trajektovej spoločnosti. Na žiadosť právnikov majiteľa trajektovej spoločnosti spoločnosť Delfi AS odstránila útočné komentáre, ale až šesť týždňov po ich uverejnení. Trajektová spoločnosť následne podala žalobu na spoločnosť Delfi AS ako prevádzkovateľa portálu. Estónsky súd rozhodol, že komentáre boli hanlivé a spoločnosť Delfi je povinná z titulu vzniknutej ujmy zaplatiť sumu 5 000 korún (okolo 320 Eur). Delfi AS považovala rozhodnutie vnútroštátneho súdu za zásah do slobody prejavu, a preto sa obrátila so sťažnosťou na ESĽP. ESĽP mal v danom prípade odpovedať na otázku, **či bolo vyvedenie zodpovednosti voči spoločnosti Delfi AS za komentáre tretích strán v rozpore s jej slobodou poskytovať informácie podľa čl. 10 Dohovoru.**

Rozsudkom zo dňa 10.10.2013 ESĽP konštatoval, že **nedošlo k porušeniu slobody prejavu a poskytovania informácií sťažovateľa garantovanom v článku 10 Dohovoru.** V rozsudku zo 16. júna 2015 Veľká komora ESĽP poukázala na to, že najväčšia výhoda internetu – ako bezprecedentnej platformy umožňujúcej uplatnenie slobody prejavu – prináša aj nebezpečenstvo šírenia nenávistných prejavov a vyjadrení nabádajúcich na násilie po celom svete za veľmi krátky čas, ktoré neobmedzene dlho zostávajú prístupné. Komentáre pod článkom o trajektovej spoločnosti boli celkom zjavne nezákonné, keďže išlo o nenávistné, miestami vulgárne, verbálne útoky (teda typické nenávistné komentáre - hate speech), pričom mnohé z nich nabádali aj na násilie. Takýmto výrokom Dohovor ochranu neposkytuje, a preto ani ich autori nepoživajú v tomto smere slobodu prejavu. Ústrednou otázkou prípadu preto bolo, či prevádzkovateľ internetového portálu nesie zodpovednosť za vyjadrenia tretích osôb, ktoré

sa zúčastnia diskusie pod článkom. ESLP považoval za podstatné posúdiť štyri aspekty prípadu, a to kontext komentárov, možnosť vyvodenia priamej zodpovednosti komentujúcich, kroky, ktorými Delfi AS predchádzala urážlivým komentárom a následky, ktoré musela znášať na základe vnútroštátneho súdneho konania.

Veľká komora považovala za kľúčový extrémny charakter komentárov a skutočnosť, že Delfi AS je profesionálne spravovaný spravodajský portál prevádzkovaný na komerčnom základe, ktorý ekonomicky profituje z množstva komentárov. Jeho úloha sa nedá obmedziť na čisto technickú podporu, keďže má nad obsahom portálu plnú kontrolu. Samotní diskutujúci nemali možnosť stiahnuť už raz zverejnené príspevky. Delfi AS navyše umožňovala pod článkami diskutovať čitateľom anonymne, bez povinnosti registrovať sa, pričom nezaviedla žiadny systém umožňujúci spätnú identifikáciu autora nenávistného prejavu. Obete takýchto prejavov tak nemali žiadnu možnosť vyvodiť priamu zodpovednosť pôvodcu vyjadrení. Mechanizmus filtrovania verbálnych útokov stránky spočíval v automatickom systéme vymazávania vulgarizmov, upozornení, že autori komentárov nesú plnú zodpovednosť za ich obsah a možnosti nahlásenia nevhodných vyjadrení administrátorovi. Tieto opatrenia však evidentne nedokázali zabrániť zverejneniu nenávisných prejavov a vyhrážok voči majiteľovi lodnej spoločnosti, ktoré zostali verejne dostupné počas šiestich týždňov. Následky pre spoločnosť Delfi AS však neboli významné – súdom uložená pokuta bola nízka a návštevnosť jej stránky zostala zachovaná.

Na základe uvedeného veľká komora dospela k záveru, **že zásah do slobody prejavu spoločnosti Delfi AS bol nevyhnutný v demokratickej spoločnosti na ochranu práv iných osôb, konkrétne práva na rešpektovanie súkromného života.** Veľká komora zároveň upozornila, že závery prípadu sa vzťahujú výlučne na prevádzkovanie spravodajských portálov, nie na ostatné internetové diskusné fóra, blogy, ani sociálne siete, kde diskutujúci zdieľajú svoje osobné názory bez toho, aby boli spravované prevádzkovateľom fóra.

Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku [2]

Tento prípad sa týkal zodpovednosti samoregulačného orgánu poskytovateľov internetového obsahu a internetového spravodajského portálu za vulgárne a urážlivé on-line komentáre, ktoré boli pridané na ich stránky. Samoregulačný orgán (Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete, ďalej aj „MTE“) a spravodajský portál (Index. Hu Zrt, ďalej aj „Index“) namietali, že voči nim bola vnútroštátnymi súdmi vyvodená zodpovednosť za online komentáre, ktoré do diskusie pridali ich čitatelia po zverejnení článku kritizujúcom zavádzajúce obchodné praktiky dvoch realitných internetových stránok.

ESLP rozhodol, že **došlo k porušeniu slobody prejavu sťažovateľa garantovanom v článku 10 Dohovoru.** Opätovne zdôraznil, že hoci vydavatelia v tradičnom zmysle nie sú zodpovední za komentáre, internetové spravodajské portály musia v zásade na seba prevziať povinnosti a zodpovednosť. ESLP však dospel k záveru, že maďarské súdy pri rozhodovaní o zodpovednosti v prípade sťažovateľov **nevykonali riadne vyvažovanie medzi konkurujúcimi právami, a to medzi právom sťažovateľov na slobodu prejavu a právom na rešpektovanie dobrého**

obchodného mena. Predovšetkým maďarské orgány prijali ako fakt to, že komentáre boli nezákonné, pretože poškodzovali dobré meno realitných webových stránok.

Treba poznamenať, že prípad sťažovateľov bol v niektorých aspektoch odlišný od prípadu Delfi AS proti Estónsku (pozri vyššie), v ktorom ESLP rozhodol, že komerčne spravovaný internetový spravodajský portál bol zodpovedný za útočné komentáre uverejnené online jeho čitateľmi. Prípad sťažovateľov bol predovšetkým zbavený kľúčových prvkov vyskytujúcich sa v prípade Delfi AS, ktorými boli nenávistné prejavy a podnecovanie k násiliu. Komentáre v tomto prípade, hoci boli urážlivé a vulgárne, neboli jednoznačne protiprávnym prejavom.

Pihl proti Švédsku [3]

Dňa 29.09.2011 zverejnila internetová stránka vedená malým občianskym združením anonymný príspevok, v ktorom bolo uvedené, že sťažovateľ Rolf Anders Pihl sa zúčastňuje aktivít nacistickej strany. Na základe sťažnosti pána Pihla odstránilo združenie uvedený príspevok po deviatich dňoch od zverejnenia a zverejnilo ospravedlnenie sťažovateľovi. Napriek tomu podal sťažovateľ žalobu proti prevádzkovateľovi stránky a žiadal symbolické odškodné 1 korunu za urážku na cti. Vnútroštátne súdy zamietli žalobu sťažovateľa s odôvodnením, že komentár síce bol hanlivý, ale neboli zistené právne dôvody, na základe ktorých je občianske združenie zodpovedné za skoršie neodstránenie príspevku. Sťažovateľ sa obrátil so sťažnosťou na ESLP pre porušenie svojho práva na súkromný a rodinný život podľa čl. 8 Dohovoru.

ESLP odmietol sťažnosť ako neprijateľnú. Zdôraznil najmä, že v takých prípadoch, ako je tento, je potrebné dosiahnuť rovnováhu medzi právom jednotlivca na rešpektovanie súkromného života a právom na slobodu prejavu, ktorým disponuje jednotlivec alebo skupina, ktorá prevádzkuje internetový portál. Vzhľadom na okolnosti prejednávanej veci ESLP konštatoval, že vnútroštátne orgány dosiahli spravodlivú rovnováhu, keď odmietli združenie považovať za zodpovedné za anonymný komentár. Bolo to najmä preto, že hoci tento komentár bol urážlivý, nepredstavoval nenávistný prejav a ani podnecovanie k násiliu. Okrem toho bol príspevok uverejnený na malom blogu, ktorý spravuje nezisková organizácia a nedostal sa tak do povedomia širokej verejnosti. Taktiež bolo vzaté do úvahy, že príspevok bol odstránený nasledujúci deň po tom, ako sťažovateľ upozornil prevádzkovateľa internetovej stránky.

Zdroje:

[1] Delfi proti Estónsku, rozsudok Veľskej komory ESLP zo dňa 16.06.2015

[2] Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete a Index.hu Zrt proti Maďarsku, rozsudok ESLP zo dňa 02.02.2016

[2] Phil proti Švédsku, rozhodnutie ESLP o prijateľnosti zo dňa 07.02.2017

Otázky a odpovede

OTÁZKA: Som správcom a administrátorom stránky na Facebooku, na ktorej propagujem svoj podnik. V komentároch pod príspevkami sa občas vyskytujú vulgárne a hanlivé komentáre. Som oprávnený ich odstrániť?

ODPOVEĎ: Ako administrátor stránky zodpovedáte za jej obsah a ste oprávnený dohliadať nad dodržiavaním pravidiel komunity danej sociálnej siete. V bode 3.1. tohto manuálu uvádzame, že väčšina sociálnych sietí upravuje pravidlá, ktoré je každý užívateľ povinný dodržať pri komunikácii alebo publikovaní príspevkov. Publikovanie príspevkov s nenávisťným alebo hanlivým obsahom nie je povolené a ako administrátor stránky ste oprávnený tento obsah odstrániť. Okrem toho má sociálna sieť Facebook vytvorené vlastné algoritmy, na základe ktorých reguluje z vlastnej iniciatívy alebo na základe nahlásenia iných používateľov nenávisťný obsah. Ako správca a administrátor stránky máte výlučné právo rozhodovať o tom, aký obsah chcete zverejňovať, a tým pádom máte právo aj regulovať obsah príspevkov v jednotlivých komentároch a diskusiách.

OTÁZKA: Som majiteľom stavebnej firmy a v recenzii na internete niekto uviedol nepravdivú informáciu o tom, že v našej spoločnosti majú zamestnanci neprijateľné pracovné podmienky a dochádza k ich šikanovaniu. Môžem sa proti takému výroku nejako brániť?

ODPOVEĎ: V prvom rade Vám odporúčame reagovať na uvedený príspevok a ohradiť sa voči nepravdivému tvrdeniu. Zároveň môžete autora príspevku vyzvať, aby uvedený príspevok odstránil a upozorniť ho, že v opačnom prípade podniknete ďalšie právne kroky. Odporúčame Vám uviesť, že pokiaľ má niekto podozrenie na Vaše nezákonné konanie, tak nech sa obráti na príslušné orgány, ktorým nemáte problém poskytnúť potrebnú súčinnosť. Trestného činu ohovárania sa dopustí ten, kto o inom oznámi nepravdivý údaj, ktorý je spôsobilý značnou mierou ohroziť jeho vážnosť u spoluobčanov, poškodiť ho v zamestnaní, v podnikaní, narušiť jeho rodinné vzťahy alebo spôsobiť mu inú vážnu ujmu. Ak ste presvedčený o nepravdivosti tvrdenia a bola ohrozená Vaša vážnosť v podnikaní alebo spôsobená iná ujma, môžete podať trestné oznámenie na políciu alebo prokuratúre. Pokiaľ orgány činné v trestnom konaní vyhodnotia, že tvrdenie naplnilo znaky skutkovej podstaty trestného činu, začne vo veci trestné stíhanie. Orgány činné v trestnom konaní môžu taktiež vyhodnotiť, že konanie je z hľadiska intenzity zásahu do Vašich práv, potrebné kvalifikovať ako priestupok a postúpi Vaše podanie na prejednanie priestupku príslušnému Okresnému úradu. Zároveň môžete využiť aj prostriedky civilnoprávnej ochrany a podať žalobu na ochranu osobnosti na súd, ktorou sa môžete domáhať odstránenia príspevku, ospravedlnenia a prípadne náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Bližšie informácie týkajúce sa prostriedkov právnej ochrany proti prejavom na internete uvádzame v časti 3.1. tohto manuálu.

OTÁZKA: V komentároch pod diskusným príspevkom na sociálnej sieti Facebook ma iný diskutujúci vulgárne urazil. Môžem sa nejako brániť?

ODPOVEĎ: V prvom rade ide o porušenie pravidiel komunity sociálnej siete a takýto vulgárny príspevok by mal byť odstránený. Pokiaľ nebol automaticky vymazaný, máte právo ho nahlásiť správcovi stránky alebo sociálnej siete. Facebook je oprávnený uplatniť voči autorovi príspevkov, ktoré majú vulgárny alebo nenávisťný obsah sankčné opatrenia (napr. zablokovanie prístupu k svojmu účtu na určité obdobie, odstránenie namietaného príspevku). Ak by ste to

nepovažovali za dostatočné zadost'učinenie s ohľadom na charakter a intenzitu verbálneho útoku, môžete podať na Okresný úrad oznámenie o priestupku proti občianskemu spolunažívaniu. Môžete sa tiež obrátiť na civilný súd so žalobou pre zásah do osobnostných práv spôsobených verbálnymi útokmi na internete a domáhať sa ospravedlnenia alebo náhrady nemajetkovej ujmy súdnou cestou.

OTÁZKA: Bývalý manžel mi zasiela nevyžiadané správy prostredníctvom aplikácie, v ktorých ma hanlivo uráža a vyhrožuje sa mi zabitím. Ako sa môžem proti nemu brániť?

ODPOVEĎ: Opísané konanie môže naplniť skutkovú podstatu trestného činu nebezpečného vyhrožovania, ktorého sa dopustí ten, kto sa inému vyhrožuje smrťou, ťažkou ujmovou na zdraví alebo inou ťažkou ujmovou takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu. Nie je pri tom rozhodujúce, či k takémuto konaniu dochádza v osobnom styku alebo v elektronickej komunikácii. Môže ísť tiež o nebezpečné prenasledovanie alebo o nebezpečné elektronické obťažovanie, teda situáciu, keď niekto úmyselne prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby podstatným spôsobom zhorší kvalitu života iného tým, že ho dlhodobo ponizuje, zastráša alebo inak obťažuje. Ak tieto správy vo Vás vyvolali dôvodnú obavu o život a zdravie aj s ohľadom na Vami známe povahové a osobnostné črty bývalého manžela, je potrebné podať trestné oznámenie na oddelení policajného zboru alebo prokuratúre. Trestného konania sa môže dopustiť už samotným nevyžiadaným zasielaním nadmerného počtu správ, ak tým zhoršuje kvalitu Vášho života. V tomto prípade by sa jednalo o trestný čin nebezpečného prenasledovania. V každom prípade je dôležité, aby ste disponovali dôkazmi o tomto nezákonnom konaní (printscreens komunikácie) a priložili ich k trestnému oznámeniu.

Praktické príklady prípadov

Poslanec parlamentu uverejnil nenávistný status

V roku 2018 bol na stránke Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko – Bratislavský kraj zverejnený status, pod ktorým bol podpísaný poslanec ĽSNS Stanislav Mizík a v texte príspevku napadol zoznam osobností, ktorým prezident Andrej Kiska udelil štátne vyznamenania. Z obsahu príspevku je zrejmé, že autorovi prekážal predovšetkým židovský pôvod jednotlivých osobností. Za zverejnenie hanlivého príspevku bol poslanec obžalovaný pre podozrenie zo spáchania zločinu výroby extrémistického materiálu a prečinu hanobenia národu, rasy a presvedčenia. Napriek tomu však bol poslanec oslobodený spod obžaloby s odôvodnením, že orgánom činným v trestnom konaní sa nepodarilo zabezpečiť žiaden dôkaz o tom, že obžalovaný na konkrétnom mieste a v konkrétnom čase podieľal na vyhotovení hanlivého statusu. Podľa názoru súdu sa nedalo presne zistiť, kto technicky manipuloval so statusom poslanca na sociálnej sieti. V danom prípade tak neboli pochybnosti o tom, že zverejnený komentár mal nenávistný obsah pre príslušnosť k národnostnej menšine, ale nebolo možné jednoznačne preukázať autorstvo príspevku na sociálnej sieti. Aj samotná obhajoba obžalovaného poslanca nebola postavená na spochybňovaní nenávistného obsahu príspevku, ale na tom, že on nebol jeho autorom. V konaní okrem iného tvrdil, že nevie pracovať s počítačom a nebolo tak v jeho možnostiach status zverejniť. Novinári ho však neskôr pristihli ako počas rokovania parlamentu pracuje na počítači.

Šéfredaktor časopisu odsúdený za článok s antisemitským obsahom

Vydavateľ a šéfredaktor časopisu Zem a Vek Tibor Eliot Rostás publikoval v roku 2017 článok s názvom „*Klin židov medzi Slovanmi*“, ktorý bol dostupný v printovej ako aj elektronickej podobe. Autor v predmetnom článku uvádzal údajné citácie myšlienok rôznych osobností slovenskej histórie, ako napr. Matej Bel, Andrej Kmeť, Jozef Miloslav Hurban alebo Svetozár Hurban Vajanský, v ktorých vyjadrujú negatívne postoje k židovskej komunite. V článku okrem iného uvádzal: „*Aby mohli zemianstvo svoj ľud lepšie zdierať a aby tak čím viac vyťažilo v svoj prospech z jeho úbohej kože, využilo v tomto úpadku Židov, ktorým prenajímali jeho majetky. Mukám a utrpeniu ľudu nebolo konca-kraja. Tento cudzí národ, nespojený nijakým putom s naším národom, národ, ktorý zo zásady zavrhoval kresťanstvo, a preto nepoznal lásku k blížnemu, hrozným spôsobom šafáril medzi našimi kmeňmi. Bezohľadne vyciaval v svoj prospech a v prospech zemianstva úbohý ľud a snažil sa ho mnohorakým spôsobom zviest' a morálne rozložiť, nemilosrdne a s podporou zemianstva ho pripravoval o majetok. Odtiaľ pramení hlboká antipatia našich kmeňov voči tomuto Bohom zabudnutému národu.*“ *Ludovít Štúr, 1851*“.

Rozsudkom Najvyššieho súdu SR bol potvrdený rozsudok Špecializovaného trestného súdu, ktorým bol autor článku uznaný za vinného za spáchanie trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia a bol mu uložený peňažný trest 4000 Eur. Súd v tomto konaní konštatoval, že autor týmto článkom hanobil židovskú komunitu, čím sa v podstate snažil vyvolať negatívne myšlienky a negatívne postoje voči tejto komunite v spoločnosti.

V inzeráte sľuboval finančnú odmenu za zastrelenie imigrantov

Dvadsaťročný muž zverejnil na internetovej stránke inzerát, v ktorom ponúkal finančnú odmenu 25 Eur za zastrelenie imigranta. K textu inzerátu pripojil fotografiu zariadenia pre utečencov v Gabčíkove a fotografiu viacerých osôb plaviacich sa na záchrannom člne – pravdepodobne utečencov. Za uvedené konanie mu súd uložil trest odňatia slobody tri roky s podmieneným odkladom. Keďže však pokračoval aj ďalej v publikovaní nenávisných príspevkov zameraných prevažne voči náboženským a etnickým menšinám, bol mu za spáchanie trestného činu popierania a schvaľovania holokaustu a zločinov politických režimov uložený nepodmienečný trest odňatia slobody na 10 mesiacov.

Vyhrážanie na Facebooku

Ďalší dvadsaťštyri-ročný muž uverejňoval na sociálnej sieti Facebook viaceré príspevky, v ktorých napríklad vyjadroval podporu prezidentovi slovenského vojnového štátu Jozefovi Tisovi alebo sa vyjadril, že keby stretol Róbert Fica, tak mu vypichne oči a jeho črevá dá zjesť matke. V inom príspevku sa vyhrážal smrťou administrátorovi stránky, ktorá informovala o prejazde amerických vojakov cez územie Slovenska. Okresný súd Nové Mesto nad Váhom uznal páchatel'a vinným zo spáchania trestného činu hanobenie skupiny osôb pre ich príslušnosť k rase, národu, národnosti, farbe pleti a pre náboženské vyznanie a v druhom bode za vyhrážanie smrťou z dôvodu národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti a nenávisti z dôvodu farby pleti. Súd mu uložil za toto konanie nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní 58 mesiacov.

Poslanec odsúdený za rasistický príspevok na Facebooku

V Českej republike bol známy prípad, kedy poslanec Národnej rady Otta Chaloupka zverejnil nenávisťný, hanlivý a rasistický text o Rómoch ako reakciu na fyzické napadnutie manželského páru občanmi rómskej národnosti. V tomto príspevku okrem iného uviedol: „*Vaša (cigánska) arogancia prerástla už dávno rozmery, ktoré vyžadujú reakciu. Slušní ľudia dlho znášali vaše krádeže, agresivitu a neoprávnené požiadavky na ďalšie a ďalšie výhody*“. Súd ho uznal za vinného zo spáchania prečinu podnecovania k nenávisti voči skupine osôb alebo obmedzovania ich práv a bol mu uložený podmienený polročný trest so skúšobnou dobou jeden rok. Tento prípad bol zaujímavý aj tým, že poslanec sa domáhal vyňatia veci z právomoci orgánov činných v trestnom konaní s odvolaním na poslaneckú imunitu. Ústavný súd ČR však jeho sťažnosť zamietol s odôvodnením, že parlamentná imunita prináleží parlamentu ako celku a nie jeho jednotlivým členom pri vyjadrení individuálnych názorov mimo výkon svojej funkcie.